

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده حقوق
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: حقوق بین الملل

عنوان:
قواعد حاکم بر خدمات بانکداری در چارچوب مقررات سازمان تجارت جهانی

استاد راهنما:
دکتر حاتم صادقی زیازی

استاد مشاور:
دکتر وحید بزرگی

نگارش:
فاطمه انصاریان

تابستان ۱۳۹۲

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

چکیده:

تاسیس سازمان تجارت جهانی به سال 1995 باز می گردد. این سازمان نتیجه ی تلاش شکست خورده ی سال 1948 برای ایجاد سازمان تجارت بین المللی (ITO) بود. تا سال 1994 گات سیستم تجاری حاکم بر جهان و دربر گیرنده تجارت کالا بود تا اینکه در دهه 1980 نیاز به بازنگری به طور کامل احساس شد و همین منجر به مذاکرات دور اروگوئه گشت. گات دارای دور های مذاکرات تجاری بود. بزرگترین حرکت ها برای آزاد سازی تجاری از همین دور های تجاری زیر نظر گات سرچشمه گرفت. با گسترش گات و برگزاری نشست ها ، دو موافقت نامه جدید علاوه بر گات شکل گرفت که شامل گاتس (تجارت خدمات) و تریپس (مالکیت فکری) بود. پس به عبارتی در سازمان تجارت جهانی جدید، تجارت کالا ، تجارت خدمات ، حمایت از حقوق مالکیت فکری و فیصله اختلافات تجاری مهمترین حوزه های تحت پوشش این سازمان را تشکیل داد. هدف اصلی گاتس گسترش تجارت تحت شرایط شفافیت و آزاد سازی مستمر، به عنوان ابزاری برای ارتقای رشد اقتصادی همه ی شرکای تجاری و پیشرفت کشور های در حال توسعه بود . اعضای سازمان تجارت جهانی برای سازماندهی تعهداتشان در بخش خدمات عموماً از نظام طبقه بندی استفاده کردند که شامل 12 بخش خدماتی اصلی است. بخش هفتم آن، شامل خدمات بانکداری، یعنی همان امور مالی و بیمه می شود. خدمات مالی شامل هر خدمت دارای ماهیت مالی است که توسط عرضه کننده ی خدمات مالی یک عضو ارائه می گردد.

واژگان کلیدی: سازمان تجارت جهانی ، موافقت نامه عمومی تجارت خدمات ، خدمات

بانکداری، اصل عدم تبعیض، آزادسازی تجارت

مقدمه:

الف) بیان مسئله:

سازمان تجارت جهانی (WTO)¹ یک سازمان بین المللی است که قوانین جهانی تجارت را تنظیم و اختلافات بین اعضا را حل و فصل می کند. اعضای سازمان تجارت جهانی کشورهایایی هستند که موافقتنامه های این سازمان را امضا کردند. مقر سازمان تجارت جهانی در ژنو سوئیس است.

سازمان تجارت جهانی به عنوان موثرترین و مهمترین سازمان بین المللی در حوزه ی تجارت بین الملل می باشد، که خود دارای بخش ها و زیر شاخه هایی است. این سازمان که در سال 1995 بر اساس آخرین مذاکرات در دور اروگوئه ایجاد گردیده است و خود شامل 3 دسته موافقت نامه می باشد که عبارتند از: موافقت نامه راجع به تجارت کالا (گات)²، موافقت نامه راجع به تجارت خدمات (گاتس)³ و موافقت نامه راجع به مالکیت فکری (تربیس)⁴ در واقع آنچه که در ابتدای امر حایز اهمیت است، شناخت بدنه ی سازمان تجارت جهانی بعنوان زیر بنای تحقیق می باشد. هر یک از این موافقت نامه ها دارای بخش ها و اصولی است در این مجموعه به بررسی قوانین گاتس یعنی موافقت نامه مربوط به تجارت خدمات پرداخته می شود. البته از نگاهی دقیق تر استفاده خواهد شد، چرا که به قواعد مربوط به خدمات بانکداری که جزئی از امور مالی مربوط به بخش هفتم طبقه بندی خدمات بوده نظر دارد. پس ابتدا سازمان

1- World Trade Organization

2-General Agreement on Tariffs and Trade

3-General Agreement on Trade Services

4 -Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

تجارت جهانی، سپس موافقت نامه گاتس (مربوط به تجارت خدمات)، سپس خدمات بانکداری به عنوان بخشی از موافقت نامه گاتس که خود زیر مجموعه امور مالی است بررسی می شود. اهمیت سازمان و عضویت در آن بر همگان آشکار است. در حال حاضر اقتصاد دنیا به سازمان جهانی تجارت پیوسته است و این بدان معناست که ایران و چند کشور نحیف و کوچک از نظر اقتصادی و سیاسی هنوز به بزرگترین سازمان تصمیم گیر در خصوص فرآیندهای تجاری در جهان نپیوسته‌اند و حق تصمیم گیری و قدرت تصمیم سازی در ساختار اقتصادی جهانی را دارا نیستند. سازمان تجارت جهانی امروز یکی از پایه‌های جهانی شدن، به ویژه در حوزه اقتصاد به شمار می‌رود. بدین سان، کشورهای مختلف تلاش می‌کنند برای تسریع روند جهانی شدن و استفاده از منافع آن، این سازمان بین‌المللی را توسعه داده و جایگاهش را ارتقاء بخشند. از دیگر سو کشورهایی که عضو این سازمان نیستند نیز، تلاش می‌نمایند تا به عضویت آن درآمده و با استفاده از امتیازات عضویت در این نهاد بین‌المللی به توسعه اقتصادی و صنعتی دست یابند.

یکی از این کشورها جمهوری اسلامی ایران است که از سال ۱۹۹۵ از این سازمان درخواست عضویت ناظر کرده و به مدت ده سال پشت درهای آن به انتظار نشسته است. با اینکه کشور ایران در موافقتنامه‌های قبلی حوزه تجارت مانند گاتس، حضور تقریباً خوبی داشته‌است اما اکنون در خصوص سازمان تجارت جهانی این مساله تکرار نگشته و اکنون از متقاضیان الحاق به شمار می‌آید. اولین درخواست ایران برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی در ۱۹ ژوئیه ۱۹۹۶ به این سازمان ارسال شد. ایران در ۲۶ مه ۲۰۰۵ به عنوان عضو ناظر سازمان

تجارت جهانی پذیرفته شد. گروه کاری ایران برای پیوستن به این سازمان هنوز تشکیل جلسه نداده است. اما در خصوص رئیس گروه کاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی، ایالات متحده آمریکا از قرار گرفتن موضوع تعیین رئیس گروه کاری الحاق در دستور جلسه شورای عمومی سازمان تجارت جهانی جلوگیری می‌نماید.

یکی از مزایای سازمان مذکور برای کشورها این است که موانع تجاری خود را به حداقل کاهش دهند تا بتوانند از جریان تجارت آزاد راحت تر بهره مند شوند. به هر حال کشورها از منافع افزایش تجارت که بر اثر کاهش موانع تجاری حاصل می‌شود، سود بیشتری خواهند برد و این‌که چگونه کشورها موانع تجاری خود را کاهش خواهند داد، موضوعی است که کشورهای عضو بر سر آن با یکدیگر چانه زنی خواهند کرد. کاهش موانع تجاری به آمادگی و بسترسازی تجاری در هر کشور بستگی دارد و گاهی الزامات یک کشور به حقوق کشور دیگر و بالعکس تبدیل می‌شود. نقش سازمان تجارت جهانی در این زمینه مهیا کردن بستر مناسب به منظور انجام مذاکرات آزاد و همزمان تهیه مقررات چگونگی اجرا شدن مقررات است. مقرراتی که در موافقت نامه ها درج می‌شود، این اجازه را به کشورها می‌دهد که موانع را به تدریج و به نحوی کاهش دهند که تولید کننده داخلی بتواند خود را با آن هماهنگ کند.

در خصوص خدمات بانکداری نیز باید گفت که هفتمین بخش از طبقه بندی فوق یعنی ذیل خدمات مالی قرار می‌گیرد در ضمیمه خدمات مالی گاتس، اعضاء با جزییات کامل فعالیتهای ذیل خدمات بانکداری را بر شمرده‌اند تا به خاطر حساسیت ویژه این بخش، مذاکرات آزادسازی در آن، به تفکیک فعالیتهای و به شکل جزیی انجام شود. برخی از خدمات بانکداری شامل این

موارد است:

(الف) قبول سپرده و دیگر وجوه قابل پرداخت توسط مردم

(ب) اعطای انواع وام، از جمله وام مصرفی، وام وثیقه، تامین اعتبار و تامین مالی معاملات

تجاری

(ج) تامین مالی از طریق پرداخت اجاره تجهیزات

(د) کلیه خدمات مربوط به پرداخت و انتقال پول

(ه) ضمانت نامه‌ها و تعهد نامه‌ها

(و) تجارت به حساب خود یا به حساب مشتریان چه در بورس، معاملات روی پیشخوان یا

اسناد بازار پول (چک، برات و...)

ب) پیشینه و ضرورت طرح موضوع تحقیق:

اگر چه در خصوص سازمان تجارت جهانی و بعضاً موافقت نامه های سه گانه ی آن مطالعات و تحقیقات زیادی صورت گرفته است اما در خصوص زیر بخش های مربوط به خدمات خصوصاً موضوع حاضر فقر منابع به شکل چشم گیری وجود دارد. با توجه به درخواست عضویت ایران در سازمان و طبیعتاً با پیوستن ایران دانستن قواعد و مقررات مربوط به سازمان و تاثیر آن بر بانکداری داخلی به شکل بیشتری حائز اهمیت می گردد. البته باید اضافه نمود که در مورد بسیاری از موضوعات مربوط به سازمان تجارت جهانی و موافقت نامه های ان تالیفات گسترده ای صورت گرفته است. در این رابطه دفتر نمایندگی تام الاختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت بسیار فعالانه عمل کرده است. از ان جمله میتوان به

کتبی هم چون: اسناد حقوقی سازمان جهانی تجارت نتایج مذاکرات تجاری چندجانبه دور اروگوئه، دسترسی به بازار در سازمان جهانی تجارت وظیفه‌ای ناتمام و درآمدی بر موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات در سازمان جهانی تجارت اشاره کرد که در آنها به تفصیل به بیان شاکله‌ی سازمان بطور دقیق و بعضاً برخی از اجزا و موافقت‌نامه‌ها پرداخته شده است.

(ج) اهداف تحقیق:

آشنایی با سازمان تجارت جهانی و ارکان آن، آگاهی از موافقت‌نامه و مفاد آن، موافقت‌نامه مربوط تجارت خدمات، آگاهی یافتن از تاثیر موافقت‌نامه تجارت خدمات بر امور تجاری کشورها و شروط آن، آشنایی با سیستم خدمات بانقداری و در پایان نیز بررسی سیاست سازمان تجارت جهانی در خصوص ایران از اهداف این تحقیق می‌باشد.

(د) سوالات و فرضیات تحقیق:

سوالات اصلی:

1- قواعد حاکم بر تجارت خدمات بانقداری در چارچوب مقررات سازمان تجارت جهانی

چیست؟

2- نقش سازمان تجارت جهانی در ایجاد نظم در خصوص تجارت خدمات بانقداری در میان

اعضا در چارچوب مقررات سازمان تجارت جهانی به چه صورت می‌باشد؟

سوال فرعی:

1- در صورت پیوستن ایران به طور کامل به سازمان چه تدبیر قانون گذاری برای اصلاح مقررات موجود یا تصویب قوانین جدید منطبق با قواعد خدمات بانکداری لازم به نظر می رسد؟

فرضیه های اصلی:

1- از آنجا که خدمات بانکداری زیر مجموعه موافقت نامه گاتس در چارچوب سازمان تجارت جهانی و متأثر از قواعد آن می باشد، پس باید گفت قواعد حاکم بر بانکداری به نوعی متأثر از قوانین اصلی خود سازمان می باشد.

2- کشورها با عضویت در سازمان از حقوق و تکالیف مشخصی برخوردار می گردند. بنابراین این قوانین حاکم بر مجموعه سازمان و بخشهای متفاوت آن نظام داخلی دول عضو را نیز متأثر می سازد. همین امر باعث ایجاد ثبات در اقتصاد کشورها و نظم تجاری جهانی در میان کشور های عضو می باشد.

فرضیه فرعی:

1- باید گفت که برای عضویت ایران در سازمان اصلاح برخی قوانین و مقررات در جهت هماهنگی هر چه بیشتر با سازمان ضروری است و این امر با استمداد از کارشناسان این حوزه، تعامل دولت با مجلس و بهره گیری از دانش حقوقدانان میسر می گردد.

هـ) نوع و روش تحقیق:

در این تحقیق چنانچه از عنوان آن نیز مشخص است از رویکرد هنجاری که با قواعد و مقررات سرو کار دارد، استفاده شده است. اگر چه به فراخور هر تحقیقی نباید از روش توصیفی تحلیلی غافل بود. مدل تحقیق نیز کتابخانه ای می باشد.

و) ساماندهی تحقیق:

این تحقیق دارای یک مقدمه به همراه پنج فصل است که هر کدام در برگزیده گفتار های مرتبط با عنوان موضوع می باشد. فصل اول شامل کلیات سازمان تجارت جهانی است و هدف از آن ترسیم دور نمایی از سازمان تجارت جهانی برای درک بهتر مباحث آتی بعنوان زیر بنای موضوع میباشد. فصل دوم قوانین حاکم بر تجارت خدمات در سازمان تجارت جهانی است و در واقع در این بخش به توضیح دومین موافقت نامه ی سازمان یعنی همان موافقت نامه ی عمومی تجارت خدمات و اصول آن پرداخته می شود. فصل سوم جایگاه خدمات بانکداری در سازمان تجارت جهانی را بررسی می پردازد. قواعد مر بوط به بانکداری، مزایا، موانع و ... در این بخش ذکر میگردد. فصل چهارم شناسایی محدودیت های تجارت خدمات بانکداری ایران می باشد. ایران بعنوان مثال در این فصل ذکر میگردد و اصول مربوط به بانکداری در خصوص آن توضیح داده می شود. و در فصل پنجم نتیجه ی مباحث ذکر میگردد.

فصل اول:
کلیات سازمان تجارت جهانی

سازمان تجارت جهانی، مهم ترین و مؤثرترین سازمان بین المللی در حوزه تجارت بین الملل است. این سازمان که به تنظیم و نظارت بر روابط تجاری کشورها می پردازد ، در اول ژانویه 1995 جایگزین موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) شد. برخلاف گات که در ابتدای آن در اول ژانویه 1948 فقط 23 عضو داشت و تقریباً نیمی از آن ها کشورهای در حال توسعه بودند ، اکنون (اردیبهشت 1392) تعداد اعضای سازمان تجارت جهانی به 159 عضو رسیده و 24 کشور دیگر از جمله ایران هم در حال الحاق به آن قرار دارند. این افزایش شدید اعضا ، برداشت جامعه جهانی از ارزش و اهمیت این سازمان را نشان می دهد. در واقع ، این گونه سازمان های بین المللی تا حد زیادی حاکمیت قانون را جایگزین « سیاست قدرت » می سازند و کشورهای در حال توسعه در چارچوب این سازمان ها بهتر می توانند منافع خود را به پیش ببرند. به همین دلیل هم هست که اکنون بیش از سه چهارم اعضای سازمان تجارت جهانی را کشورهای در حال توسعه و کشورهای در حال گذار تشکیل می دهند.

علاوه بر تعداد زیاد اعضای این سازمان که نزدیک به 99 درصد تجارت جهانی را در دست دارند ، حوزه های تحت پوشش آن هم نسبت به گات بسیار افزایش یافته و سه حوزه اصلی تجارت کالا ، تجارت خدمات و جنبه های تجاری حقوق مالکیت فکری را دربر می گیرد. این امر نیز گستردگی حوزه صلاحیت سازمان تجارت جهانی را نشان می دهد¹.

1 -www.wto.org ;visited on 2/5/2013.

باتوجه به گستردگی عضویت و صلاحیت سازمان تجارت جهانی می توان گفت که قواعد و مقررات این سازمان عملاً به قانون اساسی تجارت جهانی تبدیل شده است. از این گذشته ، این سازمان نه تنها به وضع قواعد و مقررات مربوط به تجارت بین المللی می پردازد ، بلکه با ساز و کارهای نظارتی و قضایی خود بر اجرای قواعد و مقررات مذکور نیز نظارت کرده و جلوی نقض آن ها را می گیرد و بدین ترتیب در آن نوعی ضمانت اجرا نیز پیش بینی شده است.¹

1- بزرگی ، وحید، درآمدی بر سازمان تجارت جهانی و الحاق ایران، تهران، قومس، 1386، ص21.

مبحث اول: پیشینه سازمان تجارت جهانی

بعد از جنگ جهانی دوم و بدنبال تاسیس نهادهای برتون وودز، شامل صندوق بین المللی پول و بانک جهانی، ضرورت تاسیس یک نهاد بازرگانی جهانی، جهت انتظام بخشیدن به مبادلات آزاد و از میان برداشتن محدودیتها و کاهش حقوق و عوارض گمرکی احساس گردید و کوششهایی در این خصوص آغاز شد. این تلاشها اولین بار در کنفرانس هاوانا و با امضای بخشی از منشور هاوانا در خصوص تجارت - که یک قرارداد 34 ماده‌ای بود و در 30 اکتبر 1947 بین 23 کشور عمدتاً پیشرفته صنعتی منعقد شد و از آن تحت عنوان موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) یاد می‌شود- به نتیجه رسید. بطور کلی هدف اصلی گات توسعه تجارت جهانی و رفع موانع موجود بر سر راه مبادلات بین المللی با بکارگیری ابزارهایی است که رعایت آن از سوی کشورها منجر به گسترش تجارت و کاهش موانع تجاری خواهد شد. این ابزارها اصول اساسی گات را تشکیل می‌دهد که در طول 8 دور مذاکرات آزادسازیهای تجاری تا زمان تاسیس سازمان تجارت جهانی در سال 1994 مورد استفاده قرار گرفته است.¹

هشتمین دور مذاکرات تجاری که از سال 1986 تا 1994 به طول انجامید تحولات و گسترش حوزه های موضوعی زیادی را در گات پدید آورد که مدیریت و پیشبرد اهداف تعیین شده در آن، نهاد نیرومندی را می‌طلبد. به همین دلیل سازمان تجارت جهانی برای نظارت بر اجرای تصمیمات و موافقتنامه‌های دور اروگوئه و تداوم مذاکرات آزادسازیهای بعدی و همچنین رسیدگی به اختلافات بین اعضا تأسیس گردید. در حالی که تا قبل از تأسیس سازمان تجارت جهانی محور گفتگوهای آزادسازی تجاری صرفاً بخش کالایی را از طریق کاهش موانع تعرفه‌ای در برمی‌گرفت، موافقتنامه‌های منعقد شده در پایان مذاکرات دور اروگوئه سه حوزه کالا، خدمات و حقوق مالکیت فکری را به نحو گسترده‌ای تحت پوشش خود قرار داد.²

1- گروه نویسندگان، سازمان جهانی تجارت، ساختار، قواعد و موافقت نامه ها، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، 1385، ص 8-3.

2- همان ص 15-17.

مذاکرات دور اروگونه ایجاد 25 موافقتنامه و تفاهم‌نامه مختلف در سه حوزه مذکور بود. در بخش کالایی، گات 1994¹ در کنار 12 موافقتنامه دیگر پایه و اساس آزادسازیهای تجاری در این بخش محسوب می‌شود. در بخش خدمات، گاتس و در بخش حمایت از مالکیت فکری، موافقتنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری (تریپس)² به امضای اعضا رسید.³ طبق شرط «تعهد واحد»⁴ که در بند 2 ماده 2 موافقت نامه تأسیس سازمان تجارت جهانی آمده است، اعضای سازمان تجارت جهانی باید کلیه موافقت نامه‌های تحت پوشش این سازمان (جز موافقت نامه‌های میان چند طرف) را به طور یک جا بپذیرند و اجرا کنند و این موافقت نامه‌ها اختیاری نیستند. قبل از تأسیس این سازمان، طرف‌های متعاقد گات تا حد زیادی در انتخاب و الحاق به موافقت نامه‌های مرتبط با گات (جز خود گات) آزاد بودند.⁵

1- گات 1994 شامل این اسناد می‌شود: مقررات گات 1947؛ مقررات اسناد حقوقی امضا شده تا قبل از تأسیس سازمان جهانی تجارت؛ تفاهم‌نامه‌هایی که در خصوص تفسیر برخی مواد گات در دور اروگونه به امضا رسید؛ مقاوله‌نامه مراکش گات 1994.

2 - Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)

3- سازمان جهانی تجارت، اسناد حقوقی سازمان تجاری تجارت: نتایج مذاکرات تجاری چند جانبه‌ی دور اروگونه، ترجمه‌ی مسعود طارم سری و دیگران، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، 1385، ص 4.

4- Single Undertaking

5- همان، ص 4.

مبحث دوم: اهداف و وظایف سازمان تجارت جهانی

در مقدمه گات اهداف چنین برشمرده شده است: «ارتقای استانداردهای زندگی، تضمین اشتغال کامل، رشد مداوم درآمد واقعی و تقاضای مؤثر، توسعه استفاده کامل از منابع جهان و افزایش تولید و مبادله کالا».

در مقدمه موافقت نامه تأسیس سازمان تجارت جهانی همین اهداف با مواردی دیگر ذکر شده است: «ارتقای استانداردهای زندگی، تضمین اشتغال کامل، حجم زیاد و فزاینده درآمد واقعی و تقاضای مؤثر، گسترش تولید و تجارت کالاها و خدمات ضمن فراهم کردن امکانات استفاده بهینه از منابع جهان طبق هدف توسعه پایدار، حفظ و حفاظت از محیط زیست و تقویت وسایل انجام این کار به گونه ای سازگار با نیازها و علایق مربوطه اعضا در سطوح مختلف توسعه اقتصادی، و تضمین سهم کشورهای در حال توسعه به ویژه کشورهای دارای کمترین درجه توسعه یافتگی در رشد تجارت بین الملل متناسب با نیازهای توسعه اقتصادی آن ها».¹

طبق ماده 3 موافقت نامه تأسیس، وظایف سازمان جهانی تجارت به طور خلاصه عبارتند از:

- 1- مدیریت و نظارت بر اجرای موافقتنامه‌های سازمان
- 2- مجمعی برای مذاکرات تجاری چند جانبه
- 3- سازوکار حل و فصل اختلافات تجاری
- 4- بررسی و ارزیابی سیاستهای تجاری اعضا
- 5- همکاری با دیگر سازمانهای بین‌المللی در زمینه مدیریت اقتصاد جهانی
- 6- کمک به کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذار جهت برخورداری از مزایای نظام تجارت چند جانبه. طبق ماده یازدهم موافقتنامه مزبور، اعضای اصلی این سازمان همان طرفهای متعاقد در گات می‌باشند که در تاریخ به اجرا در آمدن این موافقتنامه و دیگر موافقتنامه‌های پیوست، آنها را پذیرفته‌اند.

1- بزرگی، وحید، پیشین، ص 47.

تصمیم گيري در مورد پذيرش عضو جديد در اين سازمان، در حيطه اختيارات کنفرانس
وزيران است که به دو سوم آراء کشورهاي عضو نیاز دارد.¹

1-WTO, *The Legal Text, The Result of the Uruguay Round of Multilateral Trade, Negotiation*, Switzerland, WTO Secretariat, 2002, P.4 – 14.

مبحث سوم: ساختار تشکیلاتی سازمان تجارت جهانی

سازمان تجارت جهانی به عنوان يك سازمان بين‌المللي كه اكثر كشورهاي جهان عضو آن هستند دارای تشکیلاتي به شرح زیر است: (از جمله مواد 4 و 6 موافقت نامه تأسیس سازمان)

گفتار اول: نشست یا کنفرانس وزیران

کنفرانس وزیران بالاترین رکن سازمان جهانی تجارت و متشکل از وزیران ذی‌ربط کلیه کشورهای عضو است. نشست کنفرانس وزیران که معمولاً از وزیران بازرگانی یا وزیرانی که مسئولیت امور تجارت خارجی در کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی را برعهده دارند تشکیل شده و دست کم هر دو سال یکبار برگزار می‌شود. در نشست کنفرانس وزیران دستور کار تهیه شده توسط شورای عمومی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در خصوص تمامی مسائل مربوط به امور سازمان تجارت جهانی در چارچوب موافقت‌نامه‌های تجاری چندجانبه تصمیم‌گیری می‌شود. اولین نشست وزیران سازمان تجارت جهانی پس از تأسیس این سازمان، در دسامبر 1996 در سنگاپور برگزار شد. نشست دوم در ماه مه 1998 در شهر ژنو و نشست سوم در دسامبر 1999 در شهر سیاتل آمریکا برگزار شد. چهارمین نشست کنفرانس وزیران نیز در نوامبر 2001 در دوحه قطر برگزار گردید و متعاقب آن وزیران با شروع دور جدیدی از مذاکرات تجاری چند جانبه موافقت کردند. نشست‌های بعدی کنفرانس وزیران هم به ترتیب در سپتامبر 2003 و دسامبر 2005 در شهرهای کانکون (مکزیک) و هنگ‌کنگ (چین) برگزار شد. دو نشست اخیر کنفرانس وزیران این سازمان نیز به ترتیب در دسامبر 2009 و دسامبر 2011 در ژنو برگزار گردید.¹

1 - www.wto.org/News and Events/ WTO Meetings/ Ministerial Conference .

گفتار دوم: شوراي عمومي

شوراي عمومي که پس از کنفرانس وزيران مهمترين رکن سازمان تجارت جهاني محسوب مي‌شود عهده دار امور جاري و روزمره سازمان است. طبق موافقت‌نامه تاسيس سازمان تجارت جهاني اين شورا که متشکل از تمامي اعضاي سازمان تجارت جهاني است وظيفه خود را در سه شکل الف- شوراي عمومي، ب- هيأت حل و فصل اختلاف، ج- هيأت بررسي سياست تجاري انجام مي‌دهد. شوراي عمومي در فاصله بين اجلاسهاي کنفرانس وزيران به نمايندگي از سوي کنفرانس تمامي امور مربوط به سازمان تجارت جهاني را انجام مي‌دهد. اين شورا چه در شکل هيأت حل و فصل اختلاف که براي نظارت بر رويه‌هاي حل و فصل اختلاف اعضا تشکيل جلسه مي‌دهد و چه در شکل هيأت بررسي سياست تجاري که براي تجزيه و تحليل سياست تجاري اعضا تشکيل مي‌گردد گزارشات خود را به کنفرانس وزيران ارائه مي‌کند.¹

گفتار سوم: شوراهاي بخشي

رکن بعدي سازمان تجارت جهاني شوراهاي بخشي است که هر يك مسئوليت اداره بخش وسيعي از مسائل تجاري را بر عهده دارند و به شوراي عمومي گزارش مي‌دهند. تعداد اين شوراها سه مورد است که عبارتند از: الف- شوراي تجارت کالا، ب- شوراي تجارت خدمات، ج- شوراي جنبه‌هاي تجاري حقوق مالکيت فکري. به طوري که از نام اين شوراها بر مي‌آيد هر يك از آنها مسئول اجراي موافقت‌نامه‌هاي سازمان تجارت جهاني در قلمروهاي تجاري مربوط است. اين شوراها متشکل از تمامي اعضاي سازمان است. سه شوراي بخشي داراي نهادهاي وابسته هستند.

1 - www.wto.org/News and Events/ WTO Meetings/General Council .

بند اول: کمیته‌ها

هریک از شوراهای سطوح عالی دارای کمیته‌هایی وابسته به خود هستند که از نظر سلسله مراتب سازمانی در مرحله بعد از این شوراها قرار می‌گیرند. این کمیته‌ها که متشکل از تمامی اعضای سازمان تجارت جهانی هستند به شوراهای مربوطه گزارش می‌دهند. تعداد این نوع کمیته‌ها در زیر مجموعه شورای تجارت کالاها 10 مورد است که در زمینه‌های تخصصی فعالیت می‌کنند. در سطح شورای عمومی نیز هیأت حل و فصل اختلاف دو نهاد فرعی وابسته دارد که عبارت است از هیأت‌های حل و فصل اختلاف و هیأت استینافی¹. اگرچه حیثه کاری این نهادها محدودتر است، اما آنها همچون شوراهای یادشده متشکل از تمامی اعضای سازمان تجارت جهانی بوده و گزارش کار خود را به شورای عمومی ارائه می‌کنند. این نهادها مسائلی همچون تجارت و توسعه، محیط زیست، موافقت‌نامه‌های تجارت منطقه‌ای و مسائل اداری را شامل می‌شود. کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی در اولین نشست خود در دسامبر 1996 در سنگاپور با ایجاد گروه‌های کاری جدید در زمینه‌های سیاست سرمایه‌گذاری و رقابت، شفافیت در تدارکات دولتی، و تسهیل تجاری موافقت کرد.

گفتار چهارم: دبیرخانه

دبیرخانه سازمان تجارت جهانی که مقر آن در شهر ژنو سوئیس است مسئول اداره امور اداری سازمان است. عمده فعالیت دبیرخانه مربوط به مذاکرات الحاق اعضای جدید و ارائه مشورتهای لازم به کشورهای متقاضی عضویت در سازمان می‌باشد. در رأس دبیرخانه مدیرکل قرار دارد که توسط شورای عمومی انتخاب می‌شود. مدیرکل با همکاری پنج معاون خود امور دبیرخانه و بخش‌های مختلف آن را اداره می‌کند. اولین مدیرکل سازمان تجارت جهانی پیتر ساترلند یعنی آخرین مدیرکل گات بود که برای مدتی پس از تأسیس این سازمان

1- گروه نویسندگان، پیشین، ص 32.